

УДК 811.161.2'243:371  
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203534>

**Оксана ГОРДА,**  
*orcid.org/0000-0001-8120-9591*  
кандидат філологічних наук,  
старший науковий співробітник  
Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою  
Національного університету «Львівська політехніка»  
(Львів, Україна) [hordaoksana@gmail.com](mailto:hordaoksana@gmail.com)

## МЕТОДИЧНИЙ ПРИЙОМ «ЧИТАННЯ ІЗ ЗУПИНКАМИ»: ІДЕЇ ЗАСТОСУВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

*У статті описано методику роботи над українськомовним текстом в іномовній аудиторії. Проаналізовано дослідження, в яких започатковано пошук і розробку ефективних методів читання та розуміння тексту.*

*Актуальність порушеної у розвідці теми викликана недостатньою кількістю розробок прикладного характеру, що розкривають різні методики проведення занять з української мови як іноземної, базовані на роботі з текстом.*

*Автор апелює до думки лінгводидактів про необхідність урахування категорії членованості тексту під час роботи з ним на занятті з іноземної мови та вважає, що ефективним у процесі членування тексту може стати застосування методичного прийому «читання із зупинками».*

*Мета статті – запропонувати ідеї застосування цього прийому під час вивчення української мови в іномовній аудиторії на рівні B2.*

*На підставі аналізу науково-методичних праць з'ясовано, які чинники впливають на процес читання в аудиторії загалом та в чому полягає методичний прийом «читання із зупинками». Визначено його переваги: утримання уваги студентів протягом усього читання, краще розуміння тексту, зосередження на деталях, зацікавлення процесом читання, виокремлення проблем для обговорення та дискусії, необхідність думати та аналізувати, тренування зорової пам'яті.*

*Продемонстровано ідеї застосування цієї дидактичної технології на прикладі тексту краєзнавчої тематики про одне з найдавніших українських міст – Чернігів. Розділено текст на логічно завершені фрагменти, подано перелік запитань до одного з них і варіанти післятекстових завдань, призначені для роботи в парах і групі.*

*Зроблено висновки, що описана методика роботи над текстом краєзнавчої тематики із застосуванням методичного прийому «читання із зупинками» може стати моделлю для розробки технології опрацювання текстів іншої тематики та різних стилів і жанрів, які використовують у навчальній практиці української мови як іноземної.*

**Ключові слова:** лінгводидактика, українська мова як іноземна, іномовна аудиторія, методичний прийом «читання із зупинками», текст для читання.

**Oksana HORDA,**  
*orcid.org/0000-0001-8120-9591*  
Candidate of Philological Sciences,  
Senior Research Fellow at the  
International Institute of Education, Culture and Relations with the Diaspora  
of National University "Lviv Polytechnic"  
(Lviv, Ukraine) [hordaoksana@gmail.com](mailto:hordaoksana@gmail.com)

## THE METHOD OF "READING WITH STOPS": IDEAS OF ITS APPLICATION IN TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

*The article offers the ways of working with the Ukrainian language text in a foreign language classroom. It analyzes the studies which initiated the development of effective methods of reading and understanding texts.*

*The relevance of the topic is conditioned by an insufficient number of applied methods of conducting lessons in Ukrainian as a foreign language based on the text.*

*The author appeals to the opinion of linguistic didactitions about the need to consider the category of a text division while working with it in a foreign language classroom and believes that the method of "reading with stops" can be effective in the process of text division.*

*The purpose of the article is to offer ideas for applying this method when studying Ukrainian in a foreign language classroom at B2 level.*

*Based on the analysis of scholarly and methodological works, we have discovered what factors influence the reading process in the classroom in general and what is the method of “reading with stops”. Its advantages are determined: retaining students’ attention throughout the reading, better understanding of the text, focusing on details, interest in the reading process, highlighting problems for discussion, the need to think and analyze, visual memory training.*

*The paper suggests the ideas of applying this didactic method based on the example of the text related to area studies about one of the oldest Ukrainian cities – Chernihiv. The text is divided into logically completed fragments, a list of questions for one of them and options for post-text assignments for pair and group work.*

*It is concluded that the described methodology of working on the texts related to area studies using the method “reading with stops” can become a model for developing the technology for processing texts on other subjects and different styles and genres that are used in the educational practice of Ukrainian as a foreign language.*

**Key words:** *linguodidactics, Ukrainian as foreign language, foreign language audience, technique “reading with stop”, text for reading.*

**Постановка проблеми.** Основою мовленнєвої діяльності у лінгводидактиці вважають текст, аргументуючи це тим, що він «виявляє свою дію на всіх етапах навчання і є обов’язковим для всіх елементів системи навчання» (Швець, 2015: 148). Саме тому у різних практиках викладання мови педагоги чи не найчастіше застосовують текстоцентричний підхід.

**Аналіз досліджень.** Одне із актуальних завдань фахівців, задіяних у площині викладання української мови як іноземної (УМІ), – пошук і розробка ефективних методів роботи з навчальним текстом. Вирішення цього завдання вже започатковано в низці наукових розвідок з методики УМІ, зокрема у працях Н. Станкевич (виокремлено основні етапи роботи над художнім текстом в іншомовній аудиторії (передчитання, читання та післячитання) в межах стратегії його розуміння; зосереджено увагу на дотекстових завданнях, які формують цю стратегію) (Станкевич, 2009: 202–210), М. Єлісової (проаналізовано особливості вивчення української народної казки в іншомовній аудиторії та запропоновано план заняття, базованого на тексті такого жанру) (Єлісова, 2011: 190–195), Г. Швець (розкрито зміст і структуру дисципліни «Художній текст у системі навчання української мови як іноземної» та окреслено методичний алгоритм опанування системи роботи з художнім текстом у процесі навчання іншомовців) (Швець, 2013: 208–212) та інше. Однак ще недостатньо є розробок прикладного характеру, що розкривають різні методики проведення занять з УМІ, базовані на роботі з текстом. Це свідчить про актуальність порушеної у статті теми.

На нашу думку, ефективним у процесі членування тексту може стати паралельне застосування методичного прийому «читання із зупинками», а тому **мета статті** – запропонувати ідеї його застосування під час вивчення української мови з іншомовною аудиторією на рівні В2.

**Виклад основного матеріалу.** Лінгводидакти наголошують на необхідності й у процесі підготовки навчальних текстів, і під час роботи з ними в іншомовній аудиторії враховувати кате-

горію членованості тексту, і, залежно від рівня володіння мовою тих, кого навчають, «вдаватися до різних видів прагматичного текстового членування» (поділ тексту на частини, розділи, абзаци тощо). Застосування такого методичного прийому значно полегшує сприйняття інформації (Дерба, 2018: 128; Швець, 2014: 181).

У чому ж полягає «читання із зупинками» та які його переваги? Цей методичний прийом допомагає утримувати увагу студентів протягом усього періоду читання, дає змогу краще зрозуміти текст, зосереджуючись на деталях, робить читання цікавим і захопливим, «підказує» проблеми до обговорення та дискусії, заставляє думати та аналізувати, тренує зорову пам’ять тощо.

«Читання із зупинками» більш ефективно на заняттях із невеликими групами. Його можна застосовувати під час роботи як з художніми, так і з нехудожніми текстами (Read, Stop, Think, 2019). Текст читають фрагментарно. Якщо щось незрозуміло, фрагмент можна прочитати ще раз. Викладач має заздалегідь поділити запропонований текст на логічно завершені частини та підготувати перелік запитань або навіть завдань, спрямованих на перевірку розуміння змісту кожної з них.

Апелюючи до думки С. Карпенко, вважаємо, що читання тексту і розуміння запитання – це окремі завдання. Важливою ознакою розуміння змісту тексту є відповіді на запитання. Реакція іншомовця на запитання певного типу має бути доведена до автоматизму. Акцентувати увагу треба на питальних словах: як, коли, хто, що, скільки, чому та інших (Карпенко, 2019: 28).

Розробники стратегії активного читання радять підготувати таблички чи інші предмети з написом «СТОП» і піднімати їх у відповідний момент, коли треба зупинити процес читання (Read, Stop, Think, 2019). Важливо під час роботи над текстом, щоб «заняття мало кооперативний характер, дискусійний, з чіткою мотивацією до навчання» (Карпенко, 2019: 28).

Наш досвід показує: якщо група має достатній рівень володіння мовою, студенти чи учні можуть

самостійно виконувати певні дії: визначати місця зупинок у тексті, формулювати запитання відразу ж після прочитаного фрагмента та ставити їх своїм однокласникам (однокласникам). Це зробить навчальний процес інтерактивним.

Має значення й урахування зовнішніх (вторинних) чинників, що теж впливають на якість і ефективність процесу читання, зокрема розташування учасників навчального процесу. Найкраще, якщо воно має форму кола, тобто той, хто навчає, і ті, кого навчають, сидять, наприклад, за круглим столом. Саме тоді викладач і студенти почуваються рівноправними партнерами, а заняття стає «місцем для дружнього спілкування» (Карпенко, 2019: 29).

Продемонструємо застосування методичного прийому «читання із зупинками» на прикладі тексту краєзнавчої тематики про одне із найдавніших міст України – Чернігів. Обсяг тексту – до 700 слів, що допустимо «Стандартизованими вимогами...» на рівні володіння УМІ В2 (Мазурик та інші, 2020: 62). Такий обсяг дасть змогу повніше розкрити застосування згаданої технології.

Перед початком роботи над текстом необхідно опрацювати малознайому лексику, що трапляється у ньому. Для цих потреб подаємо словник, його лексичне наповнення можна розширити відповідно до комунікативної компетенції конкретної аудиторії.

#### Словник

**бáня** – опуклий дах, що має форму півкулі; купол

**воєво́дство** – велика адміністративно-територіальна одиниця в Речі Посполитій

**Десна́** – річка, що протікає через Сумську, Чернігівську та Київську області

**дити́нець** – центральна укріплена частина міста в Київській Русі

**звита́га** – перемога в бою, героїчний подвиг, досягнення, успіх

**іконоста́с** – сукупність ікон

**кам'яни́ця** – кам'яна будівля; мурований будинок

**карбува́ти** – робити позначку на чому-небудь; добре запам'ятати

**красни́й** – *тут*: гарний

**курга́н** – насип над стародавньою могилою

**монумента́льне мистецтво** – архітектурні та скульптурні монументи й пам'ятники на площах і вулицях, настінні розписи тощо

**поса́д** – торговельна частина міста за міською стіною в Київській Русі

**Річ Посполі́та** – назва об'єднаної держави Королівства Польського і Великого князівства Литовського в XVI – XVIII століттях

**торг** (*заст.*) – ринок, базар

**усніпа́льниця** – споруда (склеп, гробниця, мавзолей тощо) для поховання членів одного роду чи сім'ї, видатних діячів тощо

**фрéска** – зображення, написане фарбами по свіжій вогкій штукатурці

**шеде́вр** – зразковий витвір, що є найвищим досягненням мистецтва, майстерності

Наступний крок – робота над текстом. Місця, де робитимемо зупинки, нумеруємо (див. текст для читання).

#### Текст для читання

##### Місто шести епох

Нині про Чернігів можна сказати, що це місто, яке дихає тисячолітньою історією, а його мури, вали, собори, кам'яниці, пам'ятки, сквери беруть безліч легенд. За понад 1300 років у літописі міста закарбовано події часів Київської Русі і давнього Чернігівського князівства, звитяги гетьманів і українського козацтва, духовні скарби та безцінні фрагменти історії української культури.

Як міське поселення Чернігів відомий з IX століття й відтоді пережив шість епох. Спочатку він був столицею великого князівства, згодом – центром воєводства у складі Речі Посполитої, козацького полку Гетьманської держави, губернії у складі Російської імперії та області у радянські часи, а нині його знають як гарне стародавнє місто з великим історико-культурним потенціалом.

##### Зупинка 1

Тут жили, навчалися, працювали, творили святий Антоній Печерський, великий князь Київської Русі Володимир Мономах, «поет краси природи та краси людської душі» Михайло Коцюбинський, композитор і диригент Григорій Верьовка.

Славна земля Чернігівщини дала світові знаного бджоляра, засновника першої в Європі школи пасічництва та винахідника рамкового вулика Петра Прокоповича. Звідси походить знаменитий скульптор Іван Мартос. Тут народилися легендарна українська акторка Марія Заньковецька та всесвітньо відомий кінорежисер і письменник Олександр Довженко.

### Зупинка 2

Візит до Чернігова – чудова нагода помандрувати в часі та відчути подих минулого. Шанувальників монументального мистецтва місто вабить давньою архітектурою. Але з якої б пам'ятки ви не розпочали своє знайомство з Черніговом, цікавість і дороги приведуть на Вал – туди, де народилося це древнє місто. Тут у центрі дитинця височіє один із давніх українських кам'яних храмів, який краєзнавці називають «старим князем» сакральних споруд – Спасо-Преображенський собор XI століття. Кажуть, що його будували одночасно з Софією Київською, однак історики доводять, що собор у Києві Ярослав Мудрий заклав кілька років потому. В інтер'єрі собору збереглися фрагменти фресок часів Київської Русі та унікальний іконостас XVIII століття. У давнину храм був усипальницею для князівських родів.

Поряд зі Спасо-Преображенським собором милує око Борисоглібський, збудований у XII столітті на честь перших руських святих Борйса та Гліба.

### Зупинка 3

На високому пагорбі неподалік від дитинця заглядає золотими банями в небо Церква святої Катеріни – зразок храму українського бароко кінця XVII – початку XVIII століть. У 1933 році Катерининську церкву закрили. Тут діяв архів. Нині вона знову функціонує як храм.

У сквері поблизу центру Чернігова – Красної площі – розташована П'ятницька церква. Вона зведена наприкінці XII – початку XIII століть на чернігівському посаді біля торгу, тому й названа на честь святої *Параскєви-П'ятниці* – покровительки торгівлі та сільського господарства, цілительки душевних і тілесних хвороб. На початку XX століття ця церква була духовно-просвітницьким центром Чернігова. Під час Другої світової війни її зруйнували, згодом – відродили.

### Зупинка 4

Привертає увагу Чернігів і світськими пам'ятками. У вже згаданому дитинці варто оглянути кам'яницю полковника Якова Лизогуба. У цій будівлі колись був колегіум – перший навчальний заклад вищого типу на Лівобережній Україні, а згодом – Чернігівська ратуша. Вважають, що меценатом колегіуму був гетьман Іван Мазєпа. Чернігів та його околиці вражають і мальовничими картинами, написаними природою. У місті досі росте столітній дуб, під яким відпочивав Тарас Шевченко. Чернігівщина була для Кобзаря джерелом натхнення. Він створив тут понад 300 полотен і малюнків.

На правому березі Десни простягаються Болдині гори, усіяні стародавніми курганами-могилами. На площі 1,2 гектара вчені нарахували до 230 таких могил, серед яких і два кургани давніх часів. У різних куточках цих гір поховані знатні люди.

Окрасою гір є ансамблі Іллінського та Успенського монастирів. Із них видно всю панораму Чернігова та околиць. Минуло більше ніж тисячоліття, а древнє місто над Десною досі не втратило особливої духовної енергетики та шарму.

<https://chor.gov.ua/nash-kray/vidatni-osobistosti>

[https://wiki.cuspu.edu.ua/index.php/Мій\\_рідний\\_Чернігів](https://wiki.cuspu.edu.ua/index.php/Мій_рідний_Чернігів)

<http://www.primetour.ua/uk/excursions/weekend/K-sokrovisham-CHernigova.html>

[https://ua.igotoworld.com/ua/article/663\\_chernigov-kuda-poyti-chto-posmotret.htm](https://ua.igotoworld.com/ua/article/663_chernigov-kuda-poyti-chto-posmotret.htm)

На етапі «Зупинка 1» можна поставити такі запитання:

1. Чому про Чернігів кажуть, що він «дихає тисячолітньою історією»?

2. У якому значенні (прямому чи переносному) вжито слово «дихає»?

3. Які слова для вас не знайомі у цьому фрагменті тексту?

4. Скільки років має це місто?

5. Що таке, на вашу думку, «духовні скарби»?

6. У якому столітті Чернігів став відомий як міське поселення?

7. Скільки епох пережило це місто? Які це епохи?

Кількість і зміст запитань моделює викладач, залежно від комунікативних потреб аудиторії. За подібною схемою працюємо з іншими фрагментами тексту. Можна також ускладнити завдання. Наприклад, на етапі «Зупинка 2» пропонуємо студентам пригадати імена відомих діячів Чернігова та Чернігівщини і поміркувати, що б вони зобразили на їхніх гербах.

На завершальному етапі прочитання тексту логічно запропонувати студентам виконати післятекстові вправи на його розуміння загалом. Доречними також є завдання для роботи в парах чи групі. Наприклад:

**Завдання для роботи в парах.** Зателефонуйте в туристичну агенцію та розпитайте в менеджера, які туристичні маршрути Черніговом вони можуть вам запропонувати. Роль менеджера запропонуйте другові.

**Завдання для роботи у групі.** Зіграйте з друзями в «живу бібліотеку». Кожен із них має вигадати та розповісти іншим історію про цікаву чи загадкову постать або архітектурну пам'ятку Чернігова.

**Висновки.** Описана методика роботи над текстом краєзнавчої тематики із застосуванням методичного прийому «читання із зупинками» може стати моделлю для розробки технології опрацювання текстів іншої тематики та різних стилів і жанрів, які використовують у навчальній практиці УМІ.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дерба С. М. Текст як основний засіб у процесі навчання української мови як іноземної. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2018. № 1, ч. 1. С. 128–130. URL: [file:///C:/Users/USER/Downloads/Nznuoaf\\_2018\\_1\(1\)\\_37%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/Nznuoaf_2018_1(1)_37%20(1).pdf) (дата звернення: 13.01.2020).
2. Єлісова М. Особливості роботи над текстом української народної казки в іншомовній аудиторії. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2011. Вип. 6. С. 190–195.
3. Карпенко С. Д. Формування навички читання та розуміння україномовного тексту у студентів-іноземців. *Актуальні проблеми викладання української мови як іноземної: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 19 квітня. Білоцерківський НАУ*. 2019. С. 27–30.
4. Мазурик Д., Антонів О., Синчак О., Бойко Г. Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1 – С2. Зразки сертифікаційних завдань : посібник. Київ : ІНКОС, 2020. 186 с.
5. Станкевич Н. І. Художній текст для читання в іншомовній аудиторії: вироблення стратегії розуміння. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2009. Вип. 14. С. 202–210. URL: <http://www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/100.pdf> (дата звернення: 14.01.2020).
6. Швець Г. Д. Дисципліна «Художній текст у системі навчання української мови як іноземної» та її місце у фаховій підготовці викладачів-філологів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2013. Вип. 20. С. 208–212. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu\\_016\\_2013\\_20\\_53](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2013_20_53) (дата звернення: 13.12.2019).
7. Швець Г. Д. Навчальна дисципліна «Лінгвостилістичний аналіз тексту в курсі викладання української мови як іноземної» та її місце в системі фахової підготовки викладача-філолога. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2014. Вип. 10. С. 179–186.
8. Швець Г. Принцип текстоцентризму в навчанні української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2015. Вип. 11. С. 142–149.
9. Read, Stop, Think! – A Strategy for Active Reading. URL: <https://msjordanreads.com/2019/03/26/read-stop-think-a-strategy-for-active-reading/> (дата звернення: 22.01.2020).

## REFERENCES

1. Derba S. Tekst yak osnovnyi zasib u protsesi navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Text as the main means in the process of studying the ukrainian language as a foreign language]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia": seriia «Filolohiia»*. 2018. № 1, ch. 1. S.128–130. URL: [file:///C:/Users/USER/Downloads/Nznuoaf\\_2018\\_1\(1\)\\_37%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/Nznuoaf_2018_1(1)_37%20(1).pdf) [in Ukrainian].
2. Yelisova M. Osoblyvosti roboty nad tekstem ukrainskoi narodnoi kazky v inshomovnij audytorii [Study of ukrainian folktales with foreign students]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi*. 2011. Vyp. 6. S. 190–195 [in Ukrainian].
3. Karpenko S. D. Formuvannia navychky chytannia ta rozuminnia ukrainomovnoho tekstu u studentiv-inozemtsiv [The formation of reading and comprehension skills in Ukrainian-language text by foreign students]. *Aktualni problemy vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 19 kvitnia. Bilotserkivskiyi NAU*. 2019. S. 27–30 [in Ukrainian].
4. Mazuryk D., Antoniv O., Synchak O., Boiko H. Standartyzovani vymohy: rivni volodinnia ukrainskoju movoiu yak inozemnoju A1– S2. Zrazky sertyfikatsiinykh zavdan [Standardized requirements: levels of proficiency in Ukrainian as a foreign A1 – C2. Examples tasks for certification]. K.: INKOS, 2020. 186 s [in Ukrainian].
5. Stankevych N. I. Khudozhnij tekst dlya chytannia v inshomovnij audytoriji: vyroblennya stratehiyi rozuminnia [Literary text for reading in a foreign language audience: developing a comprehension strategy]. *Vykladannia mov u vyshchikh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky*. 2009. Vyp. 14. S. 202–210. URL: <http://www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/100.pdf> [in Ukrainian].
6. Shvets H. D. Dystsyplina "Khudozhnij tekst u systemi navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi" ta yii mistse u fakhovij pidhotovtsi vykladachiv-filolohiv [The discipline "Literary text in the system of teaching Ukrainian as a foreign language" and its place in the professional training of philological teachers]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Ser. 16: Tvorchia osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky*. 2013. Vyp. 20. S. 208–212. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu\\_016\\_2013\\_20\\_53](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2013_20_53) [in Ukrainian].
7. Shvets H. D. Navchalna dystsyplina "Linhvostylistychnyi analiz tekstu v kursi vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi" ta yii mistse v systemi fakhovoi pidhotovky vykladacha-filoloha [The discipline "Linguostylistic analysis of the text in a course of teaching Ukrainian as a foreign language" and its place in the professional training of a teacher-philologist]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi*. 2014. Vyp. 10. S.179–186 [in Ukrainian].
8. Shvets H. Pryntsyp tekstotsentryzmu v navchanni ukrainskoi movy yak inozemnoi [The principle of the text-based learning in teaching ukrainian as a foreign language]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi*. 2014. Vyp. 10. S. 142–149 [in Ukrainian].
9. Read, Stop, Think! – A Strategy for Active Reading. URL: <https://msjordanreads.com/2019/03/26/read-stop-think-a-strategy-for-active-reading/> [in English].